

Сојуз на композиторите на Македонија - СОКОМ

**Музичко-научна манифестација
„СТРУШКА МУЗИЧКА ЕСЕН“**

17-19 Септември, 2021

**Хотел „ДРИМ“ - Струга,
Р. С. Македонија**

Музичко-научна манифестација
СТРУШКА МУЗИЧКА ЕСЕН

17-19 септември 2021

Организатори:

Сојуз на композиторите на Македонија – СОКОМ

Претседател: проф. д-р Валентина Велковска-Трајановска

Ул. „Максим Горки“ бр. 18, 1000, Скопје, Р.С.Македонија

Тел/факс: 02 3119 824, <http://sokom.mk>, e mail: sokom@sokom.mk

Селектор:

д-р Мирјана Павловска-Шулајковска

Техничка организација:

Дејан Мојсовски – генерален секретар

Поддржана од Министерството за култура на Р. С. Македонија

45. „Струшка музичка есен“ (1975 - 2021)

СОСТОЈБИ И ПЕРСПЕКТИВИ ВО МАКЕДОНСКАТА МУЗИЧКА КУЛТУРА

17 -19 септември 2021
Хотел „Дрим“, Струга

Осврнувајќи се кон развојните процеси на музичката уметност кај нас, оваа година пристапуваме кон разгледувањето на состојбите и перспективите во македонската музичка култура.

Аналитичкиот пристап кон посочената тема, отвора широк дијапазон за претставување на трудови и истражувања, кои сеопфатно и точно ќе го отсликаат третманот на современото македонско музичко творештво од сите можни аспекти - неговата презентација на домашните и странските концертни подиуми согледани низ репертоарите на изведувачите, низ призмата на заштитата на авторските права, преку застапеноста на македонското музичко творештво во медиумите, како и начинот на нивното (соодветно професионално) претставување, поттикнуваат интерес за истражувања во овој домен на валоризацијата на македонското музичко творештво.

Посебно внимание упатуваме кон местото и улогата на македонските продуктивни уметници, стимулацијата и развојот на нашата композиторска мисла (согледани континуирано во изминатите години и особено во сегашниот период на пандемијата со Ковид-19), како и формите за нивно зачувување и афирмирање претставуваат актуелни елементи кои се надоврзуваат на веќе создаденото на нашата почва.

Токму и затоа, се осврнуваме и кон презентација на истражувања поврзани со состојбите и перспективите во областа на заштитата на македонската музичка уметност како национално културно наследство: употребата на архивските и институционалните практики при обработката и зачувувањето на дејноста на авторите во сите области на музичката култура, согледувањата и перспективите за начините на чување на музичките оставнини на композиторите, формите и

методите за реконструкција и зачувување на творештвото на музичките уметници, заштитата на музичкото културно наследство.

Во овој контекст посочената тема отвора прашања кои би резултирале и со нови истражувања во областа на медиевистиката, музикологијата, етномузикологијата, танцовата уметност, музичкото образование и педагогија, културната политика и улогата на медиумите во областа на македонското музичко творештво и култура.

Во рамки на конференцијата ќе ги одбележиме јубилеите на македонските творци: Благоја Ивановски (100 години од раѓањето), Драган Ѓаконовски-Шпато (90 години од раѓањето), Тома Прошев (90 години од раѓањето), Стојан Стојков (80 години од раѓањето), Властимир Николовски (20 години од смртта) и Драган Шуплевски (20 години од смртта).

Со почит,
Сојуз на композиторите на Македонија

Селектор на СМЕ 2021
д-р Мирјана Павловска-Шулајковска

Претседател на СОКОМ,
проф. д-р Валентина Велковска-Трајановска

ПРОГРАМА

Петок, 17 септември 2021

15:00 – 18:00 Регистрација на учесниците

18:00 – 19:00 Хотел „Дрим“ - Свечено отворање

Промоција на книгата
„Историја на македонската популарна музика“
од Јулијана Папазова и Елени Новаковска
Промотор: М-р Весна Малјановска

19:00 – 21:00 Одбележување на јубилеи и годишнини на македонски
Тема автори кои оставиле траен белег во македонското
музичко творештво
(комбинирана сесија)

Претседавач: Проф. д-р Јане Коцабашија

1. Проф. д-р Јане Коцабашија: **100 години од раѓањето на Благоја Ивановски**
2. Проф. д-р Валентина Велковска-Трајановска , Проф. д-р Стефанија Лешкова-Зеленковска: **Различните видови на алеаторика проследени преку дел од творечкиот опус на Тома Прошев (1931-1996)**
3. Вонр. проф. д-р Александар Трајковски: **Операта „Змејовата невеста“ на Стојан Стојков – инспирација, концепт, поставка**
4. Проф. д-р Гоце Гавриловски: **Улога и примена на автентични народни музички инструманети во третата симфонија „Рустика“, опус 58, од авторот Властимир Николовски**
5. Д-р Огненка Герасимовска - Димитровска: **Влијанието на светските автори и техничко инспиративното влијание во творештвото на Николовски**

21:00 Вечера

Сабота, 18 септември 2021

09:00 – 10:30

Тема

**Прва претпладневна сесија
Медиевистика**

Претседавач: Проф. д-р Илија Велев

1. Проф. д-р Илија Велев: ***Словенската Служба за св. Климент Охридски и развојот на Охридската химнографска школа***
2. Проф. д-р Јане Коцабашија: ***145 години од раѓањето на Васил Иванов Бојаџиев(1876 – 1950)***
3. М-р Игор Крстев: ***Теологија во поезија***
4. Д-р Мирјана Павловска - Шулајковска: ***Зачувување на црковното пеење од византиската традиција како дел од културното наследство на Македонија***

10:30 – 11:00

Пауза за кафе

11:00 – 12:30

Тема

**Втора претпладневна сесија
Музикологија – Форми и практики за заштита на
музичкото културно наследство
(комбинирана сесија)**

Претседавач: М-р Елени Новаковска

- 1.Татјана Грковска: ***Класичната музика во МТВ во периодот на 80-те години од минатиот век***
- 2.М-р Весна Малјановска: ***Појавата и развојот на класичната музика во македонскиот телевизиски медиум до 80-те години од минатиот век***
- 3.М-р Елени Новаковска: ***Заштита на музичкото културно наследство преку активностите на Збирката за музичка уметност во НУБ***
- 4.М-р Бранка Костиќ – Марковиќ: ***Македонската музичка традиција и УНЕСКО – Некои искуства и перспективи***

13:00 – 16:00

Ручек

17:00 – 18:30

Тема

Прва попладневна сесија

Музикологија

Претседавач: Проф. д-р Викторија Коларовска - Гмирја

1. Проф. д-р Викторија Коларовска - Гмирја: ***Сонатна форма во делата на Гоце Коларовски***
2. Д-р Јулијана Папазова: ***Четири децении македонска алтернативна музичка сцена***
3. М-р Викица Костоска - Пенева: ***Значењето на Меѓународниот натпревар на млади музичари „Охридски бисери“ - 20 години постоење***
4. Соња Андонов: ***Архивски и институционални практики при создавањето на монографијата „Драга учителке“***

18:30 – 18:45

Пауза за кафе

18:45 – 20:15

Тема

Втора попладневна сесија

Музикологија

(комбинирана сесија)

Претседавач: Вонр.проф.д-р Александар Трајковски

1. М-р Снежана Анастасова - Чадијковска: ***Анализа на репертоарот на диригентот Фимчо Муратовски, поставен на оперската, балетската и концертната сцена***
2. М-р Ивона Опетческа - Татарчевска: ***“ПРО АРС“ – пример за одржливост на хорската уметност***
3. М-р Даница Стојанова: ***Застапеноста на македонските музички уметници на фестивалот „Охридско лето“***
4. М-р Бехар Весели: ***Македонија земја на фестивали***

20:30

Вечера

Недела, 19 септември 2021

10:00 – 11:30

Тема

**Прва претпладневна сесија
Етномузикологија
(комбинирана сесија)**

Претседавач: Д-р Јулијана Папазова

1. Доц. д-р Младен Марковиќ: *Различитите технички аспекти на дигитализацијата на музичко-фолклорните материјали како предуслов за етномузиколошките истражувања*

2. Вонр. проф. д-р Александар Димитријевски: *Традиционалните наспроти современите македонски свадбени обичаи: компаративна студија*

3. Д-р Беким Рамадани: *Развојот на инструменталните формации во КУД „Целадин Зеќири“ од Тетово (1949-2021)*

4. Проф. д-р Горанчо Ангелов: *Фестивалите за изворен фолклор - чувари на старата музичка и играорна традиција*

11:30 – 13:00

Завршна дискусија

13:00- 14:00

Ручек

Заминување на учесниците

АПСТРАКТИ

ЈУБИЛЕИ

Проф. д-р Јане Коџабашија: ***100 години од раѓањето на Благоа Ивановски***

Од преродбенскиот период во втората половина на 19-от и почетокот на 20-век, во кој македонските псалти го создаваат своето црковно-музичкото творештво во духот на византиската традиција, па, до појавата на првите творци кои стилски се ориентирани кон европската музика, ќе изминат неколку децении. Во периодот меѓу Илинденското востание и Народно-ослободителната борба се појави генерацијата музички творци чии најистакнати претставници се: Стефан Гајдов, Живко Фирфов, Тодор Скаловски, Трајко Прокопиев и Петре Богданов – Кочко. На оваа генерација и' се придружува онаа која израснува врз урнатините и перспективите на четиригодишната Народно-ослободителна борба. Еден од најзначајните претставници на оваа повоена генерација творци е Благоја Ивановски.

Проф. д-р Валентина Велковска-Трајановска , Проф. д-р Стефанија Лешкова-Зеленковска: ***Различните видови на алеаторика проследени преку дел од творечкиот опус на Тома Прошев (1931-1996)***

Името на уметникот Тома Прошев останува длабоко врежано во повеќе сегменти во градењето на македонската музика историја, како композитор, музиколог, диригент, педагог, професор, музички и општествен деец, Неговите заслуги на сите овие полиња оставија траен и маркантен печат, и го поставија како еден од великаните на македонската музичка култура. Како композитор, остави исклучително богат творечки опус, од дела длабоко инспирирани од музичкиот идиом на македонската традиција, до дела што го пренесуваат светскиот и европски модернизам. Во тој контекст, Тома Прошев своевремено се издвојува според застапеноста на техниките на композирање на 20.тиот век (слободна додекафонија, импровизација и сл). Една од овие композициски техники е алеаториката, која Прошев ја употребува во дела за различни состави. Во овој труд се осврнуваме на видовите алеаторика проследени преку: *Осцилации* (1967) за гудачки квартет, *Темпера 5* (1970) за четири вокални солисти и гудачки оркестар, *Артеј* (1972) музичка драма, *Мувинг 9* (1981) за трио (виолина, пијано и контрабас) и симфониски оркестар, *Темпера 6* (1982) за гудачки квартет и гудачки оркестар, *Интеграл 2* (1982) за пијано, гудачи и чембало, *Тако је све далеку...* (1982) за глас и пијано. Анализата покажа застапеност на сите видови на алеаторика, апсолутна и ограничена, дела со графичка партитура и дела со

алеаторични постапки што не исклучуваат повремени настапи на организирана музичка материја со други композициски техники.

Клучни зборови: Тома Прошев, македонска современа музика, техники на компонирање на 20.ти век, алеаторика

Вонр. проф. д-р Александар Трајковски: ***Операта „Змејовата невеста“ на Стојан Стојков – инспирација, концепт, поставка***

Во богатото и плодно творештво на композиторот Стојан Стојков (1941), особено место зазема неговото оперско дело „Змејовата невеста“, кое работено врз основа на истоимениот драмски текст на Димитар Молеров, претставува комплетен претставник (музички и драмски) на македонската национална култура.

Во чест на одбележувањето на 80-годишниот јубилеј од раѓањето на Стојков, трудов ќе се осврне токму на ова дело од неговиот опус, насочувајќи го фокусот кон три главни и суштински пункта – инспирација (осврт кон драмскиот текст и неговата поврзаност со операта), концепт (музичкото обликување на операта) и поставка (приказ на главните елементи од нејзината поставка на сцената на Националната опера и балет). Вака поставеното гледиште на оваа тема, ќе биде поткрепено со автентични изјави на композиторот и учесниците.

Проф. д-р Гоце Гавриловски: ***Улога и примена на автентични народни музички инструменти во третата симфонија „Рустика“, опус 58, од авторот Властимир Николовски***

Овој труд е создаден по повод 20-годишнината од смртта на нашиот истакнат композитор Властимир Николовски. Во овој труд се образложува улогата на народните музички инструменти и нивната примена во делото Третата симфонија ор. 58 „Rustica“, од авторот Властимир Николовски. Преку неколку примери од аспект на појавата на народните музички инструменти во делото, се дефинира нивната улога, карактеристики, како и комбинација при начин на употреба во сооднос со останатите музички инструменти од симфонискиот оркестар, дадени во партитурата од делото.

Д-р Огненка Герасимовска - Димитровска: ***Влијанието на светските автори и техничко инспиративното влијание во творештвото на Николовски***

Композиторот Властимир Николовски е еден од најзначајните, најпознатите и најголемите македонски музички автори од втората половина на XX век, творечки дух кој во своите дела создава оригинална синтеза на интелектот, како стремеж кон заокруженост и прегледност на формата со бујниот темперамент и интуиција, кој во неговите дела се покажува преку извонредното

чувство за ритам и ритмичка пулсација. Академик Властимир Николовски живее и твори во времето на мошне бурен период на македонската историја по Втората светска војна, од почетните идеи, залагања, па сè до конечното осамостојување на Република Македонија. Тој спаѓа во генерацијата што по 1941 год. ги поставува темелите на уметноста во новата македонска епоха. Во неговата личност се обединети повеќе дејности: композитор, педагог и есеист.

Во овој труд ќе се осврнеме врз значајностите произлезени од влијанието на светските автори врз творештвото на академик Властимир Николовски. Едукативниот пат на композиторот Николовски му овозможува непосреден допир со највлијателните имиња во светската професионална музика, пред се Димитриј Шостакович, Бела Барток, Игор Стравински и Модест Мусоргски кои на директен или индиректен начин извршиле влијание врз неговиот творечки порив и може да се каже, и за неговиот композиторски поглед.

При анализата на влијанијата во творештвото на композиторот Николовски неизбежно е да се посочат и техничко инспиративните влијанија во неговите дела, преку анализа на композиционо-технички средства, значајноста на употребата на акорди и кластери, употребата на изразни средства, сонористика и алеаторика, метро-ритмичкиот аспект како третманот на инструментите и оркестарот во делата на Николовски.

МЕДИЕВИСТИКА

Проф. д-р Илија Велев: *Словенската Служба за св. Климент Охридски и развојот на Охридската химнографска школа*

Се претпоставува дека словенската Служба за св. Климент Охридски била составена во почетокот на X век, набргу по смртта на овој Кирилометодиев ученик и сесловенски просветител. Како нејзин автор се смета некој од неговите ученици, или група од најнепосредни ученици и следбеници во Охридската духовна и книжевна школа. Нејзиното настанување тесно се поврзува со воспоставувањето култ за него во богослужбата, а за жал од неа е зачуван само еден препис во Општ минеј од 1435 година – што денес се чува во Софиската народна библиотека, инв. бр. 122. Музиколошката и текстолошката анализа на оваа мозаична музичко-поетска творба може да послужи за извесна историска реконструкција на средновековното словенско црковно пеење и за согледување на основите на химнографските поетски воспевања во книжевната традиција. Особено е важно што истата словенска химнографска творба послужила како основа и за составувањето на византискиот химнографски циклус посветен за св. Климент Охридски, што го составувале поставените византиски архиепископи на чело на Охридската архиепископија: Теофилакт, Димитриј Хоматијан, Константин Кавасила, Григориј и Козма Драчки. Токму словенската Служба за св. Климент Охридски и другите оригинални словенски химнографски творби го насочиле и развојот на Охридската химнографска школа, од каде што црпела искуства и македонската историја на црковната музика.

Проф. д-р Јане Коцабашија: **145 години од раѓањето на Васил Иванов Бојациев (1876 – 1950)**

Во нашево време не ретко се случува да биде откриено некое значајно дело од поблиското историско минато, а за животот на неговиот автор да не се сочувани ни најосновните податоци. Во овој поглед не е исклучок ниту Васил Иванов – Бојациев, творецот на еден од највредните црковно – музичко дела во македонската музичка историја и пошироко, иако е роден значително подоцна и живеел се' до средината на XX век.

М-р Игор Крстев: **Теологија во поезија**

Богослужевните песни се неразделен дел од животот на христијанската црква од првите векови на нејзиното постоење. Содржината на истите најчесто е инспирирана од библиските текстови, а некогаш и од самото празнично собитие. Човечкиот дух не знае повистинска, почиста утеха, од молитвата. Таа му носи на човекот наеднаш очистување и укрепување, успокојување и радост, благословение и исцеление. И оној, кој не го доживеал тоа, подобро нека не суди за молитвата: на самиот тој му претстои да ја добие таа утеха во борбата и страдањата. Тогаш тој ќе почувствува, дека се запознал со нов извор на живот и дека во него самиот започнало ново битие, за кое тој претходно немал никаква претстава.

Д-р Мирјана Павловска - Шулајковска: **Зачувување на црковното пеење од византиската традиција како дел од културното наследство на Македонија**

Истражувањата од областа на црковното пеење од словенско-византиската традиција во Македонија, кои го опфаќаат периодот од втората половина на деветнаесетиот и почетокот на дваесетиот век го потврдуваат неговиот значаен дел од македонското и општото културно наследство. Досега откриените ракописни и печатени псалтирии и дејноста на црковно – музичките дејци од посочениот период, представуваат континуитет на Св. Климентовото предание. Со стекнатото образование во некои од македонските градови и во манастирските цркви на Света Гора, како и во разни други школи за псалти надвор од територијата на Македонија, овие музички дејци и достапните артефакти го потврдуваат постоењето и практикувањето на источното црковно пеење во Македонија и како пројави имаат историско значење и за зачувувањето на културниот идентитет на македонскиот народ. Истражувањата во оваа насока ја добиваат својата ревалоризација и во нашево време со реафирмацијата на црковното пеење од словенско– византиската традиција во Македонија.. Во овој процес започнат на прагот на 70-тите години од минатиот век, создадена е

развојна истражувачка линија која се занимава со овој сегмент од македонската музичка историја.

МУЗИКОЛОГИЈА

Форми и практики за заштита на музичкото културно наследство

Татјана Грковска: ***Класичната музика во МТВ во периодот на 80-те години од минатиот век***

Македонската телевизијата низ годините на своето постоење дава широка слика за континуирано делување, одржан квалитет, квантитет кој варира, променлив интензитет во зависност од уредувачкиот став. 80-те години носат јасна перцепцијата за развојот на класичната музика во македонскиот телевизиски медиум, неговите настојувања во телевизиската реализација на музичките настани и фестивали. Тоа е период на големи технолошки промени во телевизискиот медиум. Овој текст ќе ја претстави работата на редакцијата за класична музика, снимени и емитувани концерти, фестивали, како и студиски емисии.

М-р Весна Малјановска: ***Појавата и развојот на класичната музика во македонскиот телевизиски медиум до 80-те години од минатиот век***

Низ својата историја, телевизијата низ разни форми ја презентира музиката. Со самото огласување преку експерименталната програма, музиката си заземала истакнато место. Музиката во програмите на Македонската телевизија се искажува во сите аспекти кој се познати во светската телевизиска пракса, а се базира на воспоставување одреден баланс помеѓу класичната и современата музика и странскиот и домашниот опус. Низ ова истражување ќе се направи увид во програмата и програмската политика на МТВ која била насочена како творештвото од светската музичка литература така настојувала да ги истакне и националните музички дострели. Текстот ќе ги претстави музичките емисии од редакцијата за класична музика во периодот од 1964-1980 година.

М-р Елени Новаковска: ***Заштита на музичкото културно наследство преку активностите на Збирката за музичка уметност во НУБ***

Согласно актуелните законски и подзаконски акти Националната библиотека на Р.С. Македонија, претставува центар за заштита и овластен субјект за заштита на движно културно наследство (библиотечни и фонотечни добра).

Во трудот ќе ги претставиме активностите и позитивните практики на НУБ, а кои се однесуваат на заштитата на музичкото културно наследство, а се однесуваат на повеќе сфери на нејзиното делување. Од собирање на

задолжителниот примерок, збогатување на фондовите со оставнини на македонски музички дејци, преку изработка на елаборати, дигитализација на музичкото културно наследство, до интернационална презентација на нејзините активности.

М-р Бранка Костиќ – Марковиќ: ***Македонската музичка традиција и УНЕСКО – Некои искуства и перспективи***

Нашата држава е земја-членка на УНЕСКО од 28 јуни 1993 година и самото членство обезбеди многу можности за реализација на бројни проекти и за создавање на партнерства и соработки со други земји-членки. Нашата земја Македонија има богато културно наследство и должна е подеднакво да се грижи за заштитата и унапредувањето на материјалното и нематеријалното културно наследство. Во доменот на нематеријално културно наследство на УНЕСКО, досега се впишани пет елементи, но заштитата фолклорните добра отсекогаш била соочена со предизвици. Тоа е особено изразено денес, кога светот се соочува со бројните глобални промени предизвикани од постојаните трендови на глобализација, политички и економски трансформации, миграции, културна хомогенизација итн. Заштитата на наследството треба да се справи со бројни заеднички прашања, а сè чини тоа е најизразено во областа на нематеријалното наследство, чијашто заштита стана фокус на интерес значително подоцна од материјалното наследство. Оттука, и ние етномузиколозите сме исправени пред многу дилеми и предизвици. Едно од неколкуте клучни прашања е како на музичко-фолклорните форми, подобни за заштита во УНЕСКО, да им обезбедиме егзистирање во нивната неизменета, изворна форма во „органската“ средина во изменетата социо-културна стварност и дали веќе таа средина треба да ја бараме на „старовремскиот“ терен или во архивите и репертоарите на ансамблиите кои фолклорните добра ги ја чуваат преку нивна сценска презентација.

Проф. д-р Викторија Коларовска - Гмирја: ***Сонатна форма во делата на Гоце Коларовски***

Застапеност на сонатната форма и инструменталните жанрови за кои таа е карактеристична е еден од најважните признаци на композиторскиот професионализам. Не случајно создавање на сонатата и симфонијата се смета за важна етапа на развојот како на композиторската школа, така и на индивидуалното композиторско творештво. Во предложениот труд ќе се разгледува третманот на сонатната форма во творештвото на Гоце Коларовски (1959-2006) присутна во значаен број на циклични и едноставочни дела создадени во периодот 1980-2000 г. Тие им припаѓаат на карактеристичните инструментални жанрови за кои, во нивната класична варијанта, присуството на сонатната форма е неопходен услов: сонатина, соната, концерт, симфонија. Низ целиот означен период во делата на Коларовски очигледна е индивидуализацијата во третманот на основните параметри на сонатната форма:

структурата, тематизмот и тематскиот контраст, тоналниот контраст, карактерот на развојот.

Разгледување на варијантите на сонатната форма во цикличните и едноставочните дела на Гоце Коларовски создадени на различни етапи на неговиот творечки пат ќе овозможи да се добие претстава за тоа как индивидуалните решенија се сооднесуваат со замислата на дадено дело, неговата висинска организација, карактерот на тематизмот и развојот. Од друга страна, анализата на третманот на сонатната форма и нејзиното користење, заедно со други форми кои тежнеат кон традиционални или кон нови модели, ќе даде повоопштена претстава за коегзистенција на различни стилски насоки во индивидуалното композиторско творештво како одраз на сложените стилски процеси во музиката на крајот на XX век.

Клучни зборови: сонатна форма, индивидуализација на формата, циклични дела, едноставочни дела, Гоце Коларовски

Д-р Јулијана Папазова: ***Четири децении македонска алтернативна музичка сцена***

На почетокот на 1980-тите години беше креиран нов правец во рок музиката на локално и на глобално ниво - алтернативен рок, произлегувајќи воглавно од пост-панк музиката. Со овој текст се одбележува 40-годишнината од создавањето на македонската алтернативна музичка сцена преку хронолошко сублимирање во два истриски периода: југословенскиот период односно 1980-тите години и периодот на независноста од 1991 година до денес. Главни теми на анализа се: приказ на значајни групи и музичари: Мизар, Падот на Византија, Апореа, Тело-Наука Совршена, Анастасија, Горан Трајкоски, Бернајс Пропаганда и др.; музичка анализа; видови на музички комуникации; односот на музиката и политиката; аудио изданија и реизданија; концертна дејност; музичко наследство. Целта на ова истражување е да се ревидираат главните елементи на алтернативната музика и нејзиното место и значење во развојот на целокупната македонска современа музичка култура.

М-р Викица Костоска - Пенева: ***Значењето на Меѓународниот натпревар на млади музичари „Охридски бисери“ - 20 години постоење***

Во јуни 2021 година во Охрид се одржа дваесеттото јубилејно издание на Меѓународниот натпревар на млади музичари „Охридски бисери“. Тоа е прв музички натпревар од областа на класичната музика што од 2002 година во континуитет се оджува во нашата земја. Над 2500 млади музичари од целиот свет во дисциплините пијано, виолина, дувачки инструменти, хармоника и камерна музика се натпреваруваа во изминатите 20 години на „Охридски бисери“ а нивните настапи ги оценуваа врвни солисти и педагози со кои беа организирани и стручни усовршувања како семинари, мастеркласи и

работилници. „Охридски бисери“ е член на меѓународната асоцијација на музички натпревари ЕМСИ со седиште во Минхен од 2005 година и како таков на сите кандидати – учесници им овозможува да се натпреваруваат според високо унифицирани стандарди предвидени со строгите пропозиции на ЕМСИ, но и да станат добитници на високи парични премии, како и значајна логистика и промоција на нивните концерти кариери. Носителите на највисоките признанија – наградите Гранд при и ЕМСИ се веќе интернационално афирмирани музички уметници со изградени концертни кариери. Целта на овој труд е преку опсежно истражување и анализа на собраните податоци за активностите врзани за „Охридски бисери“, да укажеме дека натпреварот има значајно влијание во професионалното унапредување на наставата по музички инструменти во стручните музички училишта во Македонија, но и дека низ годините се етаблира како уште еден препознатлив симбол во културниот живот на Охрид.

Соња Андонов: *Архивски и институционални практики при создавањето на монографијата „Драга учителке“*

Монографијата насловена како „Драга учителке“ во поднасловот објаснува дека делото говори за животот и педагошката дејност на Анче Бојаџиева-Герасимовска, истакнат педагог по пијано во Музичкото училиште во Тетово. Преку културолошки, историски и музиколошки истражувања ова дело представува основа да се развие содржина која има за цел да остави трага за музичкото минато на Тетово и пошироко, но и да даде свој придонес во зачувувањето на културното наследство на Македонија што е од особено значење за нејзината национална култура.

Конкретно, за музиката вообичаено е да се истражува за личностите кои ја создаваат (композитори), интерпретираат (изведувачи) или пишуваат за музиката (музиколози). Најмалку се пишува за нивните учители по музика, личностите од кои ги добиваат основните музички знаења. Монографијата зборува токму за еден таков учител.

Процесот на создавање на делото наложуваше еден интердисциплинарен пристап и анализа на темата на истражувањето од различни агли на научни дисциплини како што е историографија, социологија, педагогија особено музичката.

Користен е личниот архивски фонд на авторот во кој влегуваат разговори и белешки со главниот лик на монографијата, со академик Тодор Скаловски но и со постари жители на градот. Користена е литература која говори за минатото на Тетово, како и стручна литература, написи и интервјуа од други автори. Земени се и податоци од архивата на Државниот архив на Република Северна Македонија - Тетово и Државното музичко училиште „Тодор Скаловски – Тетоец“ од Тетово.

Сите вие практики зборуваат дека сеќавањето на минатото преку историско истражување на архивскиот материјал не претставува само пронаоѓање на сочувани податоци. Архивистиката како културно добро претставува непресушен извор и ресурс за истражувачите кои придонесуваат за чувањето на националниот идентитет.

М-р Снежана Анастасова - Чадиковска: *Анализа на репертоарот на диригентот Фимчо Муратовски, поставен на оперската, балетската и концертната сцена*

Проф.Фимчо Муратовски, диригент, е една од водечките личности во втората половина на дваесеттиот век на македонската музичка сцена. Овој несомнен факт, меѓудругото, многу јасно се согледува и преку богатството и разнородноста на репертоарот, реализиран од него на оперската, балетската и концертната сцена.

Секако, од богатиот животен и професионален пат на проф Фимчо Муратовски можат да се изведат бројни, интересни за истражувања теми. Се определив за онаа, најочигледната за неговите извонредно значителни достигнувања во развојот на македонската музичка интерпретатива, како и за неговиот придонес во опстојувањето и развојот на клучни македонски музички институции.

Воедно, овој текст е посветен на девеесетгодишнината од неговото раѓање.

М-р Ивона Опетческа - Татарчевска: *“ПРО АРС“ – пример за одржливост на хорската уметност*

Во екот на глобалното будење од Ковид – 19 пандемијата, во сферата на културата беше актуелизирано прашањето за одржливоста на уметноста во време на пандемија и друг вид кризи, што не ја заобиколи и музичката култура. Предложениот труд ќе се фокусира на одржливоста на хорската уметност во Македонија која покажа висок степен на адаптивност кон различните контексти во кои опстојувала. Овој вид уметност истотака покажа дека е една од најважните нишки на културен развој на секое општество но и поединец, претставува извор на иновации и креативност, нуди решенија за индивидуалните, локалните и глобалните предизвици во кое се наоѓа едно општество. Токму затоа, голем предизвик беше да се работи на труд за хорската уметност кај нас, при што издвоивме два аспекти на одржливост. Првиот во смисла на сèвкупна одржливост на самата дејност во нашиот општествен контекст и условите во кои хорските ансамбли (аматерски и професионални) ја негуваат својата уметност, и вториот аспект за индивидуалната одржливост на еден хорски диригент, хорски пејач, или еден ансамбл, во случајов преку примерот на професионалниот камерен мешан хор „Про Арс“ кои благодарение на нивниот професионален однос кон работата, мотивацијата која ја негуваат, знаењето и амбицијата, стигнаа до моментот да го прослават својот 10 годишен јубилеј. Професионалниот хор „Про Арс“ го имаше своето деби токму на „Струшка Музичка Есен“ во 2011 година со изведбите на дела на македонските композитори Стојков, Коџабашија, Бадев, Глишиќ и др. Оформувањето на хорот било логичен исчекор по направени анализи на неговиот основач и уметнички раководител, диригентот проф. м-р Сашо Татарчевски од Факултетот за музичка уметност од Скопје, чие повеќегодишно успешно делување

во сферата на хорската уметност само се потврди преку работата на овој професионален мешан камерен хор.

М-р Даница Стојанова: *Застапеноста на македонските музички уметници на фестивалот „Охридско лето“*

Со профилираната меѓународна физиономија и настапите на странските и домашните уметници со високо реноме, во текот на своето шестдецениско постоење, фестивалот „Охридско лето“ претставува еден од стожерите на македонската културна традиција.

Овој текст ќе се осврне кон творечката креативност на македонските музички уметници, како и застапеноста на делата од македонските композитори во рамките на програмскиот дел од фестивалот (со осврт кон неговите последни изданија).

Изведбите на делата од македонските композитори, настапите на македонските музички уметници, нивната презентација, карактеристиките и спецификите на нивните изведби претставуваат значаен сегмент кон одржувањето на автентичноста на фестивалот.

М-р Бехар Весели: *Македонија земја на фестивали*

Често во музичката фела се водат дебати меѓу самите музичари за музичките фестивали во нашата земја. Често вкупната бројка не е позната и варира со појава на нови како и престанок со работа на некои фестивали со традиција низ годините. Истотака, дебатата околу нив се води за нивното функционирање, нивната финансиска самодржливост, публиката и таргет групите, инволвирањето на домашни музичари итн. Дел од дебатата секоја година е и нивното аплицирање и средствата кои ги или не ги добиваат во годишниот конкурс на министерството за култура, кој останува нивен главен поддржувач или финансиер.

Како дел од овогодинашната тричлена комисија за музика и музичко-сценска дејност за спроведување на годинешниот конкурс за проекти од национален интерес за државата, имав можност преку апликациите на секој фестивал пријавен на конкурсот да собирам информации од повеќе области за секој од нив, како програма, техничко-оперативен апарат, финансиска рамка, временска рамка, локација, таргет група итн. Оттука сметам дека е важно сите овие информации да се организираат во параметри и да се обработат, со што би се добило слика како и каде стои фестивалската дејност во Република Северна Македонија.

ЕТНОМУЗИКОЛОГИЈА

Доц. д-р Младен Марковиќ: ***Различитите технички аспекти на дигитализацијата на музичко-фолклорните материјали како предуслов за етномузиколошките истражувања***

При процесот на дигитализација на аудио-материјалите, се појавуваат одредени проблеми, како од етичка, така и од техничка природа. Од една страна, мораме да водиме сметка за тековните процеси на дигитализација на „живите“ материјали (концерти, теренски снимки...), а од друга страна, мора посебно внимание да им се посвети и на процесите на дигитализација на (сè уште) постоечките аналогни носачи на звук, особено на оние реализирани во периодот пред 21. век. Во таа смисла, влијанието на репродукторот (попрецизно, неговото објективно отсуство заради технолошката застареност), може да предизвика незанемарливи проблеми во финалниот резултат на дигитализацијата, што потоа резултира со недостатоци и последици особено врз современите етномузиколошки истражувања. Дали промените и правците во традицијата можат да се прикажат објективно низ процесите на несоодветно извршената дигитализација?

Вонр. проф. д-р Александар Димитријевски: ***Традиционалните наспроти современите македонски свадбени обичаи: компаративна студија***

Свадбените обичаи се меѓу најистакнатите и најзачуваните од сите македонски обичаи. Тие се богати со сегменти кои вклучуваат разновидни музички жанрови како извор на интерпретација или едноставно како музичка позадина.

Генерално, забележително е дека постојат значајни разлики помеѓу традиционалната и современата форма на македонски свадбени обичаи. Уште повеќе, современата форма покажува прифаќање на нови обичаи и отфрлање на некои од старите. Како резултат, музичкиот репертоар претрпел значителна трансформација.

Во тој контекст, овој труд се фокусира на специфичниот случај на промени помеѓу традиционалните и современите македонски свадбени обичаи и особено на промените во музичкиот репертоар. Во овој труд ќе се обидам да ги детерминирам основните сегменти и промените на споменатите свадбени обичаи, а особено степенот на трансформација на музичкиот репертоар.

Клучни зборови: македонски музички фолклор, традиционални свадбени обичаи, современи свадбени обичаи, свадбен репертоар.

Д-р Беким Рамадани: **Развојот на инструменталните формации во КУД „Целадин Зеќири“ од Тетово (1949-2021)**

КУД „Целадин Зеќири“ од Тетово е непрофитно здружение основано во 1949 година која што е активно во областа на културниот и уметничкиот (музички и сценски) аматеризам и која што постојано учествува во промовирање и зачувување на културните и уметничките потреби и интереси. Ова институција, со децении, ја имала водечката позиција кога станува збор за културните активности и настани во градот, секогаш давајќи го својот придонес на најдобар можен начин преку фолклорната, ликовната, драмската, литературната и музичката секција.

Клучна позиција во ова друштво имаат инструменталните формации на албанската народна музика (традиционална и култивирана) кои се грижат за заштита на богатото наследство, пред сè, на новата селска музика и на старата градска музика. Мандолинскиот оркестар имал, исто така, важна задача не само за опстојувањето на ова друштво туку и за музичката едукација на тетовската младина во првите две-три декади од основањето.

Овој труд ќе се осврне токму на развојот, трансформацијата и улогата на инструменталните формации, низ овие 70 и повеќе години живот на ова тетовско културно уметничко друштво, кои со своите мелодии придружуваа стотици танчари, солисти и групи пејачи, кои често изведуваа и избрани инструментални дела на народната музика. Овие формации развија голема активност преку бројни турнеи, концерти и фестивали, преку разни снимки, прилагодувајќи се на случувањата и вкусовите на времето и оставајќи траги во историјата на тетовската култура како музичко благо со непреценлива вредност.

Клучни зборови: КУД „Целадин Зеќири“, мандолински оркестар, оркестар на народни инструменти, албанска народна музика, културен аматеризам.

Проф. д-р Горанчо Ангелов: **Фестивалите за изворен фолклор - чувари на старата музичка и играорна традиција**

Фестивалите за изворен фолклор како сцена на која се презентираат музички вокални, инструментални и играорни содржини се местото каде поширокиот аудиториум има можност да се запознае со постарата традиција на различните етнички групи кои живеат на територијата на денешна Р.С. Македонија. На овие фестивали можат да се проследат играорни и музички содржини презентирани на народни музички инструменти како и песни испеани од носителите на вокалната традиција. Преку овој труд ќе се обидеме на пошироката јавност да и претставиме дел од фестивалите кои се одржуваат во Р.С. Македонија со надеж да се зголеми интересот за самите фестивали и фестивалската програма. Со непосредното присуство на некој од фестивалите секој присутен гледач може непосредно да ги доживее и почувствува старите обичаи, игри, песни, ора и инструменти. Самите фестивали претставуваат и

своевиден терен за истражувачите на овој сегмент од фолклорното творештво во време кога речиси е невозможно да се сретнат овие фолклорни содржини во регионите каде настанале и се практикувале. Нашата перцепција за фестивалите е дека тие претставуваат сеф во кој се чува музичката заоставштина, сеф кој се отвора еднаш годишно кога секој добива можност да сирне во него, да доживее или проживее некои содржини практикувани во минатото во различни моменти од животот на луѓето. Од денешен аспект, ако до одреден момент музичкото културно наследство требаше да се заштити од негово губење или исчезнување, следната фаза е заштитивање на фестивалите на кои може да се проследат овие културни наследства кои сè поретко можат да се видат во својата природна средина.

Клучни зборови: фестивали, песни, инструменти, ора, обичаи.

СПИСОК НА УЧЕСНИЦИ НА „СТРУШКА МУЗИЧКА ЕСЕН“ – 2021

Име и презиме	Институција	Контакт адреса
Анастасова Чадиковска Снежана		zanic@t.mk
Ангелов Горанчо	Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Музичка академија	goranco.angelov@ugd.edu.mk
Андонов Соња	ДМУ „Тодор Скаловски – Тетоец“, Тетово	sonjaandonov1@gmail.com
Велев Илија	Институт за македонска литература при УКИМ	ilijavelev@yahoo.com
Велковска Трајановска Валентина	Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Музичка академија	valentina.composer@gmail.com
Весели Бехар	ДМБУЦ „Илија Николовски - Луј“ - Скопје	behar.veseli@hotmail.com
Гавриловски Гоце	Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Музичка академија	gogav1@yahoo.com
Герасимовска- Димитровска Огненка	ДМБУЦ „Илија Николовски – Луј“, Скопје	ognenkag@gmail.com
Грковска Татјана	МТВ	grkomtv@gmail.com
Димитријевски Александар	Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ Факултет за музичка уметност - Скопје	acedimitrij@hotmail.com
Жабева-Папазова Јулијана	ДМБУЦ „Илија Николовски – Луј“, Скопје	jzabeva@yahoo.com
Коларовска-Гмирја Викторија	Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ Факултет за музичка уметност - Скопје	v.kolarovskagmirja@fmu.ukim.edu.mk
Костиќ-Марковиќ Бранка	НУ Танец - Скопје	branka.k.markovic@gmail.com
Костоска-Пенева Викица	ДМБУЦ „Илија Николовски – Луј“, Скопје	dmbuc.vkostoska@gmail.com

Коџабашија Јане	СОКОМ	jane.kodjabashia@gmail.com
Крстев Игор	„Евро-Балкан“ Скопје	krstevigor@gmail.com
Лешкова Зеленковска Стефанија	Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Музичка академија	stefanija.zelenkovska@ugd.edu.mk
Марковиќ Младен	Катедра за етномузикологија, Факултет за музичка уметност - Белград	mladenmarkovich@gmail.com
Малјановска Весна	МРТВ	maljanovska@yahoo.com
Новаковска Елени	НУБ „Св. Климент Охридски“ - Скопје	eleninovak@gmail.com
Опетческа Татарчевска Ивона	Управа за заштита на културното наследство	itatarcevska@gmail.com
Павловска-Шулајковска Мирјана	ДМБУЦ „Илија Николовски – Луј“, Скопје	mirjanasulajkovska@yahoo.com
Рамадани Беким	Универзитет во Тетово	b_ramadani@yahoo.com
Стојанова Даница	ДМБУЦ „Илија Николовски – Луј“, Скопје	danicastojanova8@yahoo.com
Трајковски Александар	Интернационален универзитет „Еуропа Прима“	aleksandar23mk@yahoo.com